

Zestig veehouders zoeken twee jaar lang uit wat weidegang op het eigen bedrijf betekent. Het zijn bedrijven die in toenemende mate belemmeringen ervaren op het gebied van huiskavel, automatisch melksysteem, koppelgrootte en hoge melkproductie. Veeveelt volgde afgelopen weideperiode de ervaringen van vier deelnemers op de voet.

Leren van weidegang

Weer zorgt continu voor aanpassingen van beweidingsplan tijdens eerste seizoen Koe & Wij

Het eerste weideseizoen van het project Koe & Wij is achter de rug en de deelnemers maken de balans op. Ze wisselden ervaringen uit, maar die roepen vooral nieuwe vragen op. Het verzamelen van cijfers helpt mee om genomen beslissingen en discussies te ondersteunen.

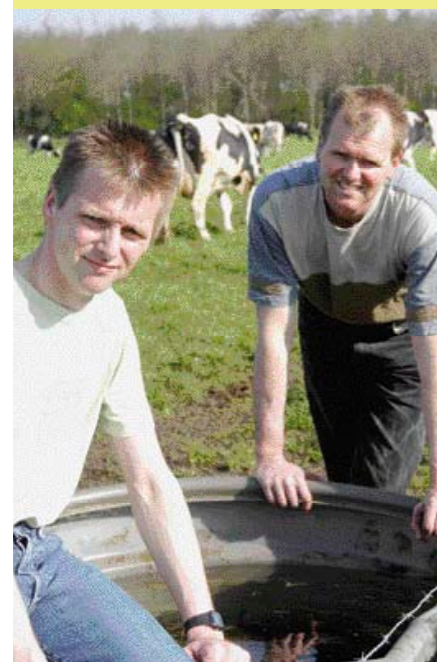
Het jaar 2006 was voor het weideseizoen een jaar van extremen. Een laat voorjaar, droge zomermaanden, veel regen in augustus en warme nazomermaanden. De deelnemers aan het project Koe & Wij stelden vooraf gemaakte beweidingssystemen regelmatig bij. 'Het

is en blijft een praktijkproject en dat betekent continu bijsturen', vertelt Bert Philippen, projectleider van Koe & Wij. 'Laat ik vooropstellen dat het geen onderzoeksproject is om uit te maken of weidegang beter is dan koeien opstallen. We doen geen uitspraken over goed en

slecht, omdat je dan al snel verzandt in een welles-nietesdiscussie waar niemand beter van wordt. De doelstelling van Koe & Wij is dat veehouders nadenken over de mogelijkheden van weidegang, ondanks dat opstallen in sommige situaties erg voor de hand ligt.'

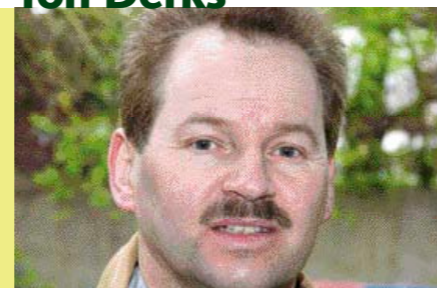
Deelnemers groep 'Kleine huiskavel' Sjaak en Leo van Essen, Eleveld

'Zolang het geen geld kost, blijven de koeien buiten'

Cijfers van het afgelopen weideseizoen zijn er genoeg bij Sjaak en Leo van Essen uit Eleveld. Het gesprek over de bedrijfskengetallen start met de stijging van 700 kg melk naar een rollend jaargemiddelde van 9000 kg melk dit jaar. 'Als een rantsoen klopt en de koeien er goed van produceren, vallen de voerkosten altijd mee. De goede melkproductie maakt dan het verschil in kostprijs', aldus Sjaak. Sjaak van Essen zet eenvoudig de voerkosten op een rij: 'De koeien liepen dit jaar op zes dagen na een halfjaar buiten. In die periode kochten we voor 15.819 euro krachtvoer en voerden we 151 ton perspulp van 24 euro per ton. In totaal hadden we 20.500 euro aan voerkosten.' Het bedrijf leverde 510.000 kg melk in de zomermaanden, zodat de voerkosten op 4,01 cent per kg melk uitkwamen. Het getal stemt Sjaak tevreden. 'Weiden vinden we mooi, maar het is voor ons ook een financiële afweging. Zolang het weiden ons geen geld kost, blijven de koeien buiten.' De rekensommen gaan verder. 'We strooiden 170 kg stikstof uit kunstmest en gaven gemiddeld 55 kuub mest in drie giften per hectare.' Weidegang betekent volgens Sjaak niet alleen lagere voerkosten, maar ook lagere loonwerkkosten (zie tabel). 'Tegenover de besparing op loonwerkkosten staat een lagere grasopbrengst door vertrapping van de koe. Maar we hebben voer voldoende, de opbrengstderiving kost ons minder dan de besparing op loonwerk.'

Projectregisseur Ton Derks

'Ruim de helft van de deelnemers van de groep "Kleine huiskavel" past standweiden toe. Dat is praktisch goed uitvoerbaar en het past ook goed in een systeem waarin een groot deel van het rantsoen in de stal wordt gevoerd. De optimale lengte van weidegras bij standweiden is 8 cm en via bijvoeren in de stal kun je de grasopname in het land en dus de graslengte beïnvloeden.' 'Uit eigen ervaring en ook uit een kleine praktijkproef is gebleken dat standweiden gebaat is bij vaker kleinere stikstofgiften. De grasgroei blijft beter wanneer tweemaal 75 kg KAS wordt gestrooid ten opzichte van een eenmalige gift van 150 kg.' 'Gemiddeld weiden de deelnemers 7 koeien per hectare. De smakelijkheid van het gras is vanwege versmering een zorg. In het buitenland zijn goede resultaten bekend van het strooien van graszouten om het gras smakelijk te houden. Een onderzoek binnen de groep leverde op het oog geen verschil. Maar op het oog is het ook moeilijk in te schatten of koeien tien procent meer of minder opnemen.'

Projectregisseur Durk Durksz

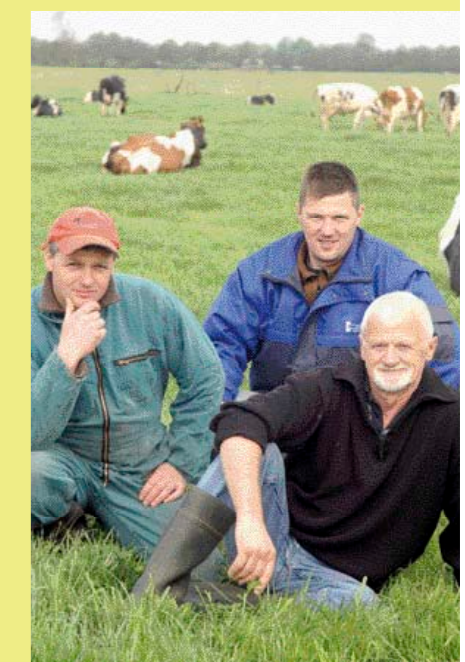

'Arbeid heeft een centrale plaats in de discussies binnen de groep met grote bedrijven. De hoeveelheid quatum per arbeidskracht is hoog en hoe pas je dan de arbeid zo goed mogelijk in om de beweiding rond te zetten? Binnen de groep is het vooral een uitwisseling van ervaring geweest, nu pas komt er meer interesse voor cijfermateriaal. Daarbij denken we niet alleen aan voerkosten die hoger of lager liggen dankzij weidegang. Voerkosten zijn slechts een tussenstation omdat het ook gaat om loonwerkkosten. Het uiteindelijke saldo is veel belangrijker.' 'Het afgelopen seizoen was een moeilijk jaar voor standweiden. De groeischommelingen waren erg groot en wie daar niet goed op inspeelde, liep al snel vast in zijn systeem.' 'Bij grote koppels is trapgevoeligheid een belangrijk onderwerp. Grondsoort en een goed begaanbaar pad zijn belangrijk, maar wanneer er 150 koeien door een te natte dam gaan, dan gebeurt er wel wat. Veengrond kan snel herstellen van schade door vertrapping, maar bij kleigrond is enkele dagen opstallen veel verstandiger.'

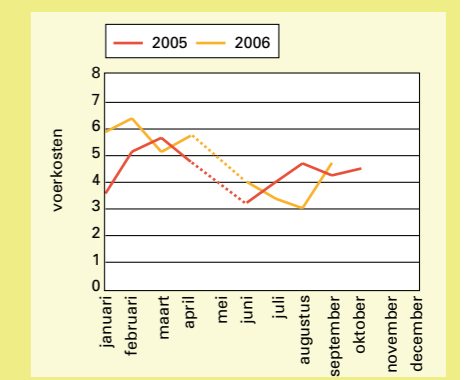
Deelnemers groep 'Grote koppels' Familie De Boer, Drachtstercompagnie

'Scherpere krachtvoerkosten, maar hoger ureumgetal'

Minder dan twintig kilo krachtvoer per honderd kilo geproduceerde melk tijdens de weideperiode. Dat is het streven van Jan, Jan Rienk en Gosse de Boer uit Drachtstercompagnie. 'Dit doel hebben we afgelopen jaar beter bereikt dan vorig jaar.' Jan Rienk toont de krachtvoerkosten die het boekhoudkantoor maandelijks berekent (zie figuur 1). 'Vorig jaar voerden we gemiddeld 33 kg krachtvoer per 100 kg meetmelk en zaten we op 5,91 cent per kg melk, maar toen hebben we te royaal gevoerd. Dit jaar hebben we meer op de krachtvoergift gelet.' De krachtvoersoort van vorig jaar was luxer en het lijkt er nu op dat deze brok het ureumgehalte beter in bedwang hield. 'Dit seizoen zaten we op een ureumgetal van 28', vertelt Gosse. 'Dat is 8 punten hoger dan vorig jaar. Daar moeten we nu wel aan werken; voor onze mestboekhouding hadden we een prognose aangehouden van 23.' De verkaveling met de natuurlijke belemmeringen zoals sloten en boswallen maakt weidegang haast vanzelfsprekend. 'We hebben geen grote percelen, werken met grote machines betekent hier niet automatisch extra winst.' Weidegang hoeft volgens Jan Rienk geen extra arbeid te kosten. 'Het scheelt eenmaal daags boxen schoonmaken, inkuilen en mestuitrijden.' Maar hij is ook reëel: 'Het weiden van 160 koeien met twee man is eenvoudiger dan dat één persoon 80 koeien weidt.'

Figuur 1 – Voerkosten afgelopen jaar De Boer (meimaand onbekend)

Tabel 1 – Besparing loonwerk in euro's Van Essen

maaien/inkuilen	
100 euro per snede per hectare	
2,5 snedes minder van 27 hectare	€ 6700
mestafvoer	
8 uur weiden, 180 dagen lang,	
24 m ³ mest/koe/jaar	
124 koeien, 2,40 euro/m ³ mestuitrijden	€ 1200
totale besparing	€ 7900

Concreet cijfermateriaal

Het uitwisselen van ervaringen stond afgelopen jaar centraal bij de deelnemers. Maar gaandeweg het weideseizoen bleek er ook behoefte aan cijfermateriaal om discussies en beslissingen kracht bij te

zetten. Vooral nog zijn concrete groeps-gemiddelden nauwelijks voorhanden. Daarom verzamelen de projectregisseurs nu bedrijfsgegevens die komende winter geanalyseerd worden. 'Je merkt dat eerst de "hoevraag" centraal stond en

dat die gedurende het project aangevuld werd met de "waaromvraag"', vertelt Philipsen. De projectorganisatie Koe & Wij hield ook een enquête onder 600 veehouders. 'De veehouders verwachten dat over tien

jaar vijftig procent van de koeien het jaar rond op stal zullen blijven', zo vertelt Philipsen over de uitkomsten, die wijzen op een drastische teruggang in het aantal koeien dat de wei zal zien. De geënquêteerden gaven aan zelf wel te

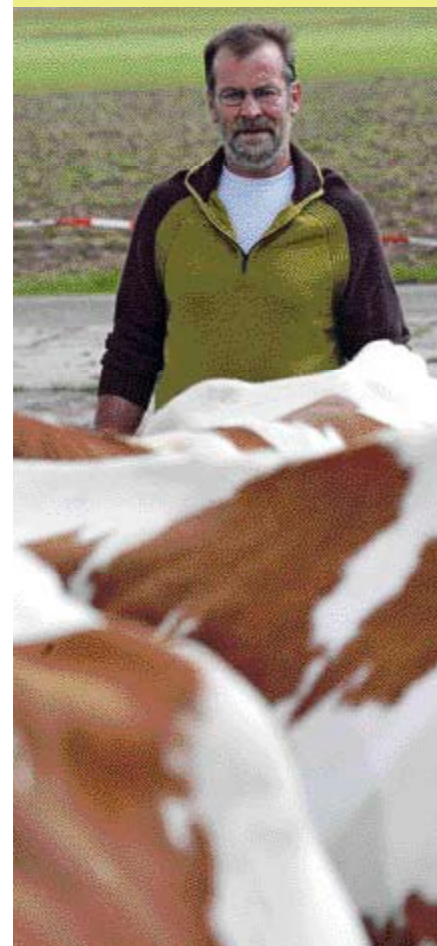
willen blijven weiden. 'Een belangrijke reden voor opstallen is het ontbreken van de marktstimulans om weidegang toe te passen' aldus Philipsen. Dat maakt het voeren van discussies over weidegang extra lastig. Binnen de projectgroe-

pen lopen die discussies goed, maar het is nu de uitdaging om in de rest van het land die gesprekken op gang te brengen.'

Jaap van der Knaap

Deelnemer groep 'Melkrobot' Jan van Nistelrooy, Maren-Kessel

'Niet wakker liggen van robotbezoek'

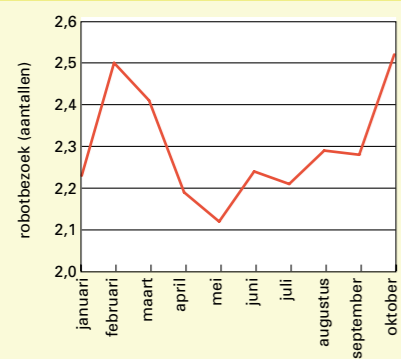

Sinds de aanschaf van de melkrobot registreert Jan van Nistelrooy uit Maren-Kessel diverse gegevens in een zelfgemaakt computerbestand. 'Tot in decimalen achter de komma kan hij het robotbezoek per maand achterhalen, net als de gemiddelde productie per melking, of geweigerde bezoeken. Dit weideseizoen komt hij op 2,2 melkingen per koe per dag en dat is iets lager dan voorgaande jaren. 'Mogelijk komt dat omdat ik van standweiden overstapt ben op omweiden. Maar de extreme weersomstandigheden van dit jaar kunnen ook een rol spelen.'

Ten opzichte van de groepsgenoten van het project ligt het robotbezoek bij Van Nistelrooy aan de lage kant. 'Ik lig daar niet wakker van, zolang de productie maar hoog genoeg blijft en de verse koeien voldoende naar de robot komen.' Een punt van aandacht noemt Van Nistelrooy de krachtvoeropname in de zomermaanden. 'Ik heb een extra krachtvoerbox besteld, de tijd in de melkrobot is voor verse koeien toch te kort om krachtvoer op te nemen. Bij mijn Koe & Wij-collega's blijkt dat een krachtvoerbox niet hoeft te leiden tot minder robotbezoek.'

Het krachtvoerconsumptie van 17,6 kg per 100 kg melk in de zomermaanden lag flink lager dan de 23,5 kg in de wintermaanden. 'In de eerste weidemaanden namen de koeien 7,5 kilogram droge stof uit vers gras op. Nadat we door de droogte in de stal meer zijn gaan bijvoeren, liep de opname in het land flink terug. We zijn vervolgens flink blijven bijvoeren, ook toen er weer genoeg gras stond. Misschien is dat iets voor volgend jaar; als het grasaanbod goed is, mag er voor het voerhek gerust wat minder liggen.'

Figuur 2 – Robotbezoek Van Nistelrooy

Projectregisseur Michel de Haan

'Vooral veehouders die nog maar een korte periode automatisch melken, zijn geneigd om snel koeien te gaan halen. Ook in de weideperiode wordt een flinke daling van het aantal melkingen niet geaccepteerd. De ervaring van een aantal veehouders in de groep is dat het aantal melkingen helemaal niet fors hoeft te dalen als je de koeien niet haalt. Daarnaast zijn er binnen de projectgroep "Automatisch melken" ook veehouders die kunnen aantonen dat een teruggang in het aantal melkingen niet hoeft te leiden tot een productiedaling.'

'De belangrijkste vraag van de deelnemers van de robotgroep gaat over het graslandmanagement. Hoe krijg je zo veel mogelijk gras in de koe, wat is het juiste aanbod en hoe houd je de koe met dat grasaanbod actief? In de groep bleek dat in de zomermaanden toch ongeveer dertig procent van het totale rantsoen, dus inclusief krachtvoer, uit vers gras bestond.'

'Automatisch melken is nog lang geen gemeengoed en weidegang toepassen is nog weer een stap verder. Ervaringen uitwisselen is daarom heel zinvol. Neem alle vragen over koeverkeer en de logistiek daaromheen. De één heeft een speciaal koepad naast het pad voor het trekkerverkeer, terwijl een ander wildroosters of een automatische hekkenopener heeft aangebracht. Er zijn veel oplossingen die succesvol zijn.'

Projectregisseur Jakob Pustiens

'De deelnemers in de groep hoge productie zijn kundige veehouders, anders haal je niet zo'n productie. Ze hebben een enorme drijfveer om zaken nog beter te doen dan ze al gaan. Ze willen graag het management aanscherpen. Daarom willen ze dat nu proberen inzichtelijk te maken met het verzamelen van cijfers.'

'De krachtvoerkosten van de zomer 2005 zijn vergeleken met die van de afgelopen winter. Door de melkkoeien te weiden bespaarde elk bedrijf gemiddeld 3200 euro op krachtvoer in de zomer en dat terwijl de krachtvoerkosten al scherp liggen op 4,5 cent per kg melk.

In de zomermaanden is het op peil houden van de productie geen doel op zich. Economie gaat voorop en daarom is krachtvoerbeparing in de zomermaanden veel belangrijker. Schommelingen in de bsk worden voor lief genomen en zo veel mogelijk ondervangen door goed en gericht bij te voeren op stal. Een voorbeeld is het bijvoeren van herfstgras in de zomermaanden. Het hoge en gemakkelijke oeb-gehalte in herfstgras past goed bij het zomergras.'

'De ervaring bij de veehouders in onze groep is heel duidelijk dat maaien in dienst moet staan van beweiding. Het tijdig aanbieden van schone percelen etgroen houdt de productie op peil en geeft een hogere grasopname.'

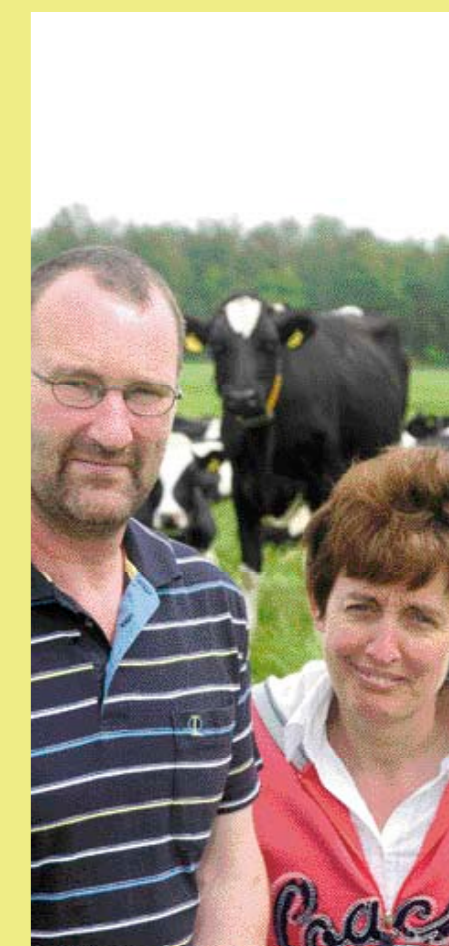
Deelnemer groep 'Hoge productie' Jan en Mien Vermeer, Heeze

'Hoog ureum geen zorg, te laag ureum kost productie'

De gemiddelde krachtvoerkosten aan het eind van het jaar bevatten voor Jan en Mien Vermeer uit Heeze geen verrassingen. 'Ik heb vooraf al een indicatie omdat ik dagelijks de krachtvoergif per 100 kg melk in de computer zie. Zo blijven we de kostprijs scherp in de gaten houden', vertelt Jan. Eind oktober, toen de koeien nog steeds overdag naar buiten gingen, lag het verbruik nog op 20 kg krachtvoer per 100 kg melk. 'Nu gaat het weer goed, maar van de hitte van afgelopen zomer hebben de koeien drie maanden lang moeten herstellen.' Jan Vermeer wijst naar ureumcijfers die in juli een piek van boven de 30 kende. 'De productie was flink gedaald door de hitte en dat zag je ook terug in het ureum. Normaal gesproken heb ik geen probleem met een hoog ureumgetal. Een te laag ureumgetal zoals in mei, dat is meer een zorg. In mei heb ik managementfouten gemaakt.'

In de maand mei liepen de koeien op nieuw ingezaaid grasland dat bemest was met 90 kg stikstof uit kunstmest, maar geen drijfmest had gehad. 'Ik heb me vergist in het grasaanbod. De koeien zijn pas 22 april naar buiten gegaan. Achteraf was dat een week te laat, maar dat maakte veel verschil. De laatste weidepercelen van de eerste ronde hadden te lang gras en in combinatie met voeren van een matige graskuil op stal zorgde dit voor een tegenvallende productie en een te laag ureum.'

Gemiddeld zit het ureumgetal tussen de 20 en 25 bij een rollend jaargemiddelde van 9789 kg melk met 4,27 procent vet en 3,56 procent eiwit. 'Onze koeien moeten het zo veel mogelijk doen met het voer dat we winnen op het bedrijf. Dat is een bedrijfsprincipe waar ik niet graag van afwijk.'

Figuur 3 – Ureumverloop Vermeer

